

AMALIA

TEATTERIESITYKSEEN LIITTYVÄ OPPIMATERIAALI 8. – 10.-luokkalaisille ja lukioikäisille, erityisesti KULPS! -ryhmille opettajineen. Materiaalin on laatinut Hanna Häyhä (TIO, HuK).

OPPIAINEET: äidinkieli ja kirjallisuus, draama sekä viron kieli

HAKUSANOJA: identiteetti, perhe, ihmisenä kasvaminen, autismi, onnellisuus, draama, teatteri

ESITYKSEN TAUSTATIEDOT:

Teksti: Kati Kaartinen

Käännös: Ülev Aaloe

Ohjaus: Tanel Ingi

Lavastus: Jaanus Laagriküll

Äänisuunnittelu: Taago Tubin ja Tanel Ingi

Valosuunnittelu: Kristjan Suits

Rooleissa: Klaudia Tiitsmaa, Terje Pennie, Andres Tabun

Lehdistökuvat: Heigo Teder

Esityskieli: viro, tekstitys suomeksi

Kesto: 2 h

JOHDANTO:

Ugala Teater, Viro: Amalia

Vierailuesitykset Espoon kulttuurikeskuksen Louhialissa 7.-8.3.2016

Palkitun suomalaisen draamatikon Kati Kaartisen näytelmä Amalia sai Viron ensi-iltansa Viljandin Ugala Teatterissa keväällä 2015. Karheen kaunis tarina kertoo 17-vuotiaasta Amaliasta, autistisesta tytöstä, joka elää yksinhuoltajaisänsä, lääkintävahtimestari Karin kanssa yhteen hitsattuina muuttumatonta arkea. Koulun loppuessa pienperhe joutuu uuden tilanteen eteen; isän ollessa työssä Amalia tarvitsee hoitajan kotiin. Tukityöllistetyn, entisen kirjastonhoitajan Karoliinan myötä elämä nytkähtää totutulta radalta. Amalia on koskettava kertomus kolmesta hyvin erilaisesta ihmisestä, joilla kaikilla on omassa maailmassaan yhtä samanarvoinen onni kuin muillakin.

Lue lisää Ugala Teaterista osoitteesta: <http://www.ugala.ee>

Pohdittavaksi ennen näytelmän katsomista (yksilö- tai ryhmäyötehtävinä):

1. Millaisessa perheessä sinä elät? Mikä on sinulle perheessäsi tärkeää? Onko jotain, minkä toivoisit toimivan perheessäsi toisin?
2. Mitä tarkoitetaan identiteetillä? Millaisia erilaisia identiteettejä ihmisellä voi olla? Millaisia erilaisia identiteettejä sinulla on? Tutustu identiteetin määritelmään tämän linkin avulla:
<https://www.jyu.fi/mclinic/mover/teoria/identiteetti.php>
3. Amalia-näytelmän päähenkilö, 17-vuotias Amalia, on autisti. Mitä tarkoittaa autismi? Mitä tarkoitetaan autismin kirjolla? Tutustu määritelmiin tämän linkin avulla:
http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo

Pohdittavaksi näytelmän katsomisen jälkeen (yksilö- tai ryhmäyötehtävinä):

1. Mitä pidit Amalia-näytelmästä: mistä pidit, mistä et pitänyt? Mitä arvelet näytelmän tekijöiden haluavan sanoa näytelmällä? Perustele vastauksesi.
2. Mikä on Amalia-näytelmän aihe? Onko aiheita useita? Mikä on näytelmän teema? Onko teemoja useita? Aiheen ja teeman eron voi määritellä esimerkiksi seuraavalla tavalla: *"Aiheella tarkoitetaan tekstin pintasisältöä, sen konkreettista tapahtumatasoa. Teeman käsite lähestyy sanoman käsitettä: lukija etsii merkityksiä pintaa syvemmältä, syvätason ajatuksia. Esimerkiksi merimatka voi olla tapahtumien juonellinen sarja, mutta se voidaan tulkita myös henkisen muutoksen, kehityksen näyttämöksi."* (Lähde: www.oppimateriaali.wikidot.com/aihe)
3. Kuka on mielestäsi Amalia-näytelmän päähenkilö? Perustele. Voiko päähenkilöitä olla useita? Miten kertomuksen päähenkilö yleensä määritellään? Tutustu päähenkilön määritelmään esimerkiksi tämän linkin avulla: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Protagonisti>

YKSILÖ- JA RYHMÄYÖTEHTÄVIÄ

Keskustelutehtäviä:

1. Kuvaile Amalian hahmoa. Millainen hän on? Millaisia muutoksia Amalia kokee näytelmän aikana? Miten kuvailisit näytelmän muita hahmoja?
2. Mitä muita nuorista henkilöistä kertovia näytelmiä tiedät? Entä elokuvia tai kirjoja?
3. Näytelmän synopsiksessa eli tiivistelmässä sanotaan, että Amalialle maailma näyttäytyy toisenlaisena, mutta onni samanlaisena kuin sinulle ja minulle. Millaisena maailma näyttäytyy Amalialle? Mistä Amalia tulee onnelliseksi? Mikä tekee sinut onnelliseksi?

4. Mitkä ovat näytelmän keskeiset tapahtumat? Mikä on mielestäsi näytelmän käännekohta? Mikä on sinulle tärkein kohta näytelmässä? Perustelee.
5. Millainen katsomuskokemuksesi oli? Mitä tunteita se herätti sinussa? Miten viron kieli vaikutti katsomuskokemukseen?

Kirjoitustehtäviä:

1. Valitse yksi näytelmän hahmoista ja kirjoita hänestä luonnehdinta: Millainen hahmo on? Millä tavalla hän käyttäytyy ja toimii? Miksi hän toimii niin? Miten sinä käyttäytyisit vastaavassa tilanteessa?
2. Kirjoita pieni katkelma Amalian päiväkirjaa eläytyen Amalian hahmoon. Miten Amalia kirjoittaisi ja millaisia ajatuksia hän voisi ajatella? Teksti voi olla ajatuksenvirtaa. Lukekaa päiväkirjatekstit ääneen pareittain tai pienryhmissä.
3. Jakaudutaan kolmen hengen ryhmiin. Kukin ryhmän jäsen valitsee yhden näytelmän hahmon: yksi on Amalia, yksi on isä ja yksi on hoitaja Karoliina. Kukin kirjoittaa päiväkirjaa oman hahmonsä näkökulmasta. Millaisia ajatuksia hahmoilla voisi olla? Millä tyylillä hahmot kirjoittaisivat? Lukekaa tekstit toisillemme.
4. Millaisen käsikirjoituksen sinä tekisit aiheesta perhe? Kirjoita käsikirjoitusideastasi synopsis eli tiivistelmä teoksesi olennaisesta sisällöstä.
5. Kirjoita Amalia-näytelmästä teatteriarvostelu. Pohtikaa ensin pareittain, millainen on hyvin kirjoitettu arvostelu. *”Arvostelu on mielipideteksti, jonka pohjana on jokin kaunokirjallinen tai muu teos, teatteri-, tai muu esitys, elokuva, näyttely tms. Arvostelun tehtävänä on tiedottaa ko. teoksen ilmestymisestä, esitellä teos ja virittää keskustelua. Arvostelija esittelee teoksen ja sen tekijän sekä erittelee ja tulkitsee teosta. Arvostelija pohtii ja arvioi perustellen teosta suhteessa muihin saman tekijän teoksiin tai muihin esimerkiksi saman aikakauden tai samasta aiheesta luotuihin teoksiin”.* (Lähde: <http://www02.oph.fi/etalukio/aidinkieli/kurssi3/arvostelu.html>)
6. Pohtikaa pienryhmässä, mitä tarkoittavat ihmisarvo, ihmisoikeudet ja ihmisenä kasvaminen. Tutustukaa ihmisoikeuksien käsitteeseen esimerkiksi seuraavan linkin avulla: <http://www.yk.fi/node/5>. Keskustelun jälkeen kirjoita mielipidekirjoitus ihmisarvosta ja ihmisenä kasvamisesta. Otsikoi itse.

DRAAMALLISIA JA TOIMINNALLISIA TEHTÄVIÄ:

1. Jakaudutaan kolmen hengen ryhmiin. Päätäkää kuka esittää Amaliaa, kuka isää ja kuka hoitaja Karoliinaa. Keksikää kohta, joka voisi olla näytelmässä, mutta ei ole. Ideoikaa esimerkiksi, miten näytelmä jatkuisi lopun jälkeen tai mitä on tapahtunut ennen näytelmän ensimmäistä kohtausa. Voitte myös kehittää ns. poistetun kohtauksen näytelmän keskelle. Harjoitelkaa esityksenne, jonka jälkeen esittäkää se muille ryhmille. Keskustelkaa kohtauksen herättämistä ajatuksista.

2. Jakaudutaan kolmen hengen ryhmiin. Kukin ryhmän jäsen ottaa yhden näytelmän hahmon tutkittavakseen. Hahmot ovat Amalia, isä ja Karoliina (hoitaja). Jakakaa tai arpokaa hahmot.

Yksin: Piirrä kuva omasta hahmostasi ja kirjoita kuvan viereen, mitä tietoja sinulla on hahmosta näytelmän perusteella. Kirjoita myös, millaisena koet hahmon. Kuvaile hahmoa ja hahmon luonnetta.

Ryhmässä: Esitelkää hahmot toisillenne. Luokaa pieni kohtaus, jossa kaikki kolme hahmoa kohtaavat Amalian kotona. Keksikää, mitä kohtauksessa tapahtuu. Onko kohtaus suoraan näytelmästä vai kehitättekö oman kohtauksen, joka sopii mielestänne näytelmän todellisuuteen?

3. Jakaudutaan pienryhmiin. Valitkaa Amalia-näytelmästä yksi aihe tai teema, joka kiinnostaa teitä (esim. ihmisarvo, identiteetti, autismi, erilaisuus, onnellisuus, perhe, perhesuhteet tms.). Tehkää aiheesta oma pieni esitys tai kohtaus. Saatte keksiä aivan uuden maailman ja uudet roolihenkilöt, kunhan aihe on valittu Amalia-näytelmästä. Miettikää, mitä haluatte esityksenne avulla sanoa kyseisestä aiheesta.
4. Ajatusäänet. Tehkää näytelmän roolihenkilöille ajatusääniä puolesta ja vastaan. Yksi asettuu Amaliaksi muiden eteen keskelle. Amalian toisella puolella seisoo positiivinen ajatusääni ja toisella puolella negatiivinen ajatusääni. Katsojat esittävät Amalialle kysymyksiä. Positiivinen ajatusääni vastaa myötäilevästi ja pyrkii perustelemaan myönteiset vastaukset Amalialle. Negatiivinen ajatusääni vastaa kielteisesti ja pyrkii perustelemaan kielteisyyden. Kysymykset voivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia: Osaatko sinä mielestäsi liikkua itsenäisesti ulkona? Onko mielikuvitusystäväsi Erja Lehtinen oikeasti olemassa? Pidätkö sinä uudesta hoitajastasi Karoliinasta? Pidätkö sinä isästäsi? Miksi haluat leikata verhoja? Mikä tekee sinut onnelliseksi? jne.

Keskellä olija (roolihahmo) kuuntelee positiivisen ja negatiivisen ajatusäänen ajatuksia ja vastaa lopulta yleisön kysymyksiin ottaen huomioon eri näkökulmat ja perustelut. Seuraavaksi asetetaan keskelle isä, tämän jälkeen hoitaja Karoliina. Lopuksi puretaan harjoite: Miltä tuntui asettua eri roolihahmoin? Miltä tuntui olla positiivinen ja negatiivinen ajatusääni? Miltä tuntui olla keskellä ja muodostaa mielipide.

LISÄTEHTÄVIÄ / LAAJEMPIA YKSILÖTEHTÄVIÄ

Sinä käsikirjoittajana: Kuvittele, että olet näytelmäkirjailija tai dramaturgi. Millaisen nuoresta ihmisestä kertovan näytelmän kirjoittaisit? Perustele valintasi. Kirjoita näytelmästäsi synopsis eli lyhyt tiivistelmä. Jos innostut, kirjoita koko näytelmä!

Sinä ohjaajana: Kuvittele, että olet teatteriohjaaja. Sinua pyydetään ohjaamaan Amalia. Miten toteuttaisit sen? Millaisia näyttämöllisiä ratkaisuja tekisit? Miten lavastaisit näyttämön? Millaisia valo- ja ääni-ideoita sinulla olisi? Kirjoita yhden sivun mittainen suunnitelma ohjausideoistasi.

Sinä esiintyjänä: Kuvittele, että olet näyttelijä ja sinua pyydetään esiintyjäksi Amaliaan. Minkä roolihahmon esittäisit mieluiten ja miksi? Miltä hahmo näyttäisi? Miten hahmo liikkuisi? Miten pukisit hahmon? Mitkä ovat mielestäsi hahmon tärkeimmät kehityskohdat? Kirjoita hahmon ajatuksia päiväkirjatekstinä.